

Саволук С.І.

ПРИНЦИПИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО НАВЧАЛЬНО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

Резюме. Здійснюється аналіз існуючих в сучасних умовах методологічних та технічних можливостей для якісної трансформації традиційних навчальних засобів інформаційно-комунікаційними методами в прогресивні освітні технології, що дозволять підвищити ефективність та результативність медичної освіти згідно вимог та запитів сучасності та суспільства.

Ключові слова: навчальні методи, технології комунікації, інформаційний простір.

Саволук С.И.

ПРИНЦИПЫ И ТЕХНОЛОГИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ ИННОВАЦИОННОГО ОБУЧАЮЩЕ-ИНФОРМАЦИОННОГО ПРОСТРАНСТВА

Резюме. Анализируются существующие в современных условиях методологические и технические возможности для качественной трансформации традиционных обучающих средств информационно-коммуникационными методами в прогрессивные технологии образования, что позволит повысить эффективность и результативность медицинского образования в соответствии с требованиями и запросами современности и общества.

Ключевые слова: методы обучения, технологии коммуникации, информационное пространство.

Стаття надійшла до редакції 21.11.2014 р.

Саволук Сергій Іванович - д.мед.н., доц. кафедри хірургії №2 Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова; +38 0432 67-07-15; savoluk@meta.ua

© Шкільняк Л.І.

УДК: 378.147:316.776

Шкільняк Л.І.

Вінницький національний медичний університет імені М.І. Пирогова, кафедра хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії (вул. Пирогова, 56, м. Вінниця, Україна, 21018)

ДИСКУСІЯ ЯК МЕТОД ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ МЕДИЧНІЙ ШКОЛІ

Резюме. В статті висвітлено особливості та переваги використання такого методу навчання як дискусія, що має велику виховну та навчальну цінність при проведенні заняття у вищій медичній школі.

Ключові слова: педагогіка, інтерактивне навчання, вища медична школа, дискусія.

Мета сучасної освіти - модернізувати систему освіти в університеті за рахунок впровадження елементів навчання, заснованих на формуванні базових компетенцій, що дозволяють випускникам самостійно здобувати та удосконалювати знання, максимально наближені до практичної медицини, впровадити в навчальний процес систему інтерактивних методів навчання [Максименко, Філоненко, 2014].

Мета викладеного матеріалу - пошук шляхів підвищення ефективності засвоєння знань у студентів, їх закріплення, вироблення практичних вмінь та навичок. Також підвищення розвитку психічних функцій, творчих здібностей і особистісних якостей студентів, стимулювання і мотивація навчання.

Інтерактивні методи навчання - це діяльність викладача спрямовані на активізацію навчально-пізнавальної діяльності студентів, що спонукає їх до активної розумової і практичної діяльності в процесі оволодіння матеріалом, коли активний не тільки викладач, а й студенти. До таких методів слід віднести дискусію.

Дискусія - це метод навчання, який базується на обміні думками з певної проблеми. Точка зору, яку виражає студент у процесі дискусії, може як відобра-

жати його власну думку, так і спиратися на думки інших осіб. Вдало проведена дискусія має велику виховну та навчальну цінність, адже вона вчить більш глибокому розумінню проблеми, вмінню захищати свою позицію та рахуватися з думками і точкою зору інших людей.

Актуальність зазначеної теми полягає в тому, що в навчальному процесі часом викладачі не надають достатньої уваги навчання студентів навичок проведення дискусій [Сущенко, 2003]. Проте самі студенти опановують їх досить швидко порівняно з іншим видами робіт (реферати, конспекти та інше). Дискусію слід відрізняти від діалогу. Дискусія (лат. discussio - дослідження, розгляд) - це спільне обговорення групою якої-небудь теми, що являє собою спільний інтерес. У ході обговорення відбувається зіткнення різних ідей, думок, переконань, поглядів, концепцій, стосунки між людьми. Діалог (від грец. dialogos) розмова між двома або кількома особами.

Початок стійкого інтересу психологів до феномену дискусії припадає на 30-ТІ роки ХХст. і пов'язаний з роботами видатного швейцарського психолога Ж. Піаже, який показав, що завдяки механізму дискусій з однолітками, а також із старшими і молодшими дітьми ди-

тина позбувається рис егоцентричного мислення і вчить-ся погоджуватися з точкою зору іншого.

Експериментальне вивчення дискусійних форм групової роботи було започатковано німецьким (згодом американським) психологом Куртом Левіним. Свої перші експерименти він розпочав під час II світової війни у США.

Левін виявив дві важливі закономірності:

- групова дискусія дозволяє розглянути протилежні позиції і тим самим допомогти учасникам побачити різні аспекти проблеми, зменшити їх опір до нової інформації;

- якщо розв'язок ініційований групою, то він є логічним наслідком дискусії, підтриманий всіма присутніми, його значення зростає, оскільки він перетворюється на групову норму.

Дискусія є одним із видів міжособистісного спілкування, а ця діяльність є провідною в сучасному освітньому процесі. Одне з головних значень дискусії - не стільки всебічне і глибоке вирішення проблеми, скільки спонукання учасників замислитися над нею, і тим самим самоздійснити перегляд своїх переконань і уявлень, уточнити і визначити свою позицію, навчитися аргументовано відстоювати власну точку зору і в той же час усвідомлювати право інших мати свій погляд на обговорювану тему, бути індивідуальністю [Кадикало, 2013].

Існує різноманітність техніки проведення дискусії, її початок, висновки, форми проведення тощо. Ефективність дискусії передбачає ретельну підготовку плану, уміння оперувати фактами, додатковими даними, діловитість, уміння виступати, здатність конструктивно мислити, створювати в аудиторії демократичну атмосферу. Дискусія корисна в навчальному процесі. Вона особливо доцільна при дослідженні відносин, цінностей, для підтримки або обміну ідей, при необхідності вирішити в групі яку-небудь проблему, для використання ресурсного потенціалу знань навчальної групи.

Першим і обов'язковим кроком на шляху до організації повноцінної дискусії є встановлення в аудиторії певної демократичної атмосфери. Важко чекати активної дискусії від студентів, які вважають, що їхню думку не сприймають серйозно, а також коли вони бояться видатися смішними в очах викладача, своїх товаришів, або не мають інтересу до предмета, що вивчається, або до того, що вивчають.

В організації дискусії дуже важливими є перші кроки. Для ініціації дискусії важливим є коротке вступне слово викладача. Він повинен ретельно продумати завдання дискусії, її можливий хід, варіанти, а головне - висновки, до яких слід підвести тих, хто навчається. Слід звернути особливу увагу на таке: чітко визначити і повідомити групу, чого ви хочете досягти в результаті дискусії, визначити завдання дискусії, час її проведення, визначити коло її учасників, підготувати питання для стимулювання учасників, відвести час для "ро-

згріву", допомагати групі періодично підводити підсумки, узагальнювати висловлені думки і вказувати на те, наскільки успішно просувається полеміка. Необхідно утримувати дискусію в потрібних рамках, щоб не відволікатися від теми, стежити за тим, щоб основні пункти були обговорені і були пов'язані з матеріалом, що вивчався. Слід прагнути залучити до дискусії всіх, але треба поважати й тих, які мовчать.

Перед початком дискусії необхідно орієнтувати студентів на дотримання правил її проведення. Важливо, щоб ці правила були немов виробленими самими студентами, щоб вони з великим розумінням ставилися до потреби їх дотримуватися.

Серед цих правил можуть бути такі: слухати промовця; говорити поодиночі, не допускати, щоб говорили кілька осіб одночасно; не перебивати того, хто говорить; підносити руку, якщо хтось хоче виступити; не перетворювати свою незгоду з висловлюваними ідеями на заперечення промовця.

В якості об'єкту дискусії можуть виступати не тільки спеціально сформульовані проблеми, а й випадки з професійної діяльності (діяльність балінтівських груп з обміну терапевтичним досвідом - лікарі Майкл і Енід Балінті).

Дещо по іншому будується навчальна дискусія з певної теми курсу у вищій школі серед студентської аудиторії. Викладач повинен підсумувати центральне питання, відповісти на запитання, які залишилися без відповіді. Викладач наголошує на тому, що слід підкреслити, а що лишити поза увагою. Висновки дискусії повинні підтверджувати (або принаймні, відображати) основні положення теми, що виносилася на обговорення. Для сприяння робочій атмосфері викладач повинен подякувати студентам за проведenu роботу.

При проведенні дискусії, як і інших форм групової роботи, вирішальне значення має розташування учасників.

Варіант А. "Офіційна аудиторія" (публічний виступ, традиційне розташування парт у студентській аудиторії). Таке розташування підходить для розпоряджень або для повідомлення інформації. Викладач стоїть обличчям до студентів, котрі записують повідомлення. Таке розташування дозволяє розмістити велику кількість людей. Проте варто пам'ятати, що велика кількість учасників ускладнює комунікацію з ведучим. Найбільший контакт встановлюється зі студентами, які сидять посередині перших двох рядів, найменший з тими, що сидять по краях першого і останнього рядів.

Варіант Б. "Поділ на підгрупи". Збільшується імовірність, що студенти обмінюватимуться між собою думками у підгрупах, і що кожна підгрупа спілкуватиметься з викладачем.

Варіант В. "Круглий стіл". Він дозволяє "об'єднати" людей і тим самим уникнути поділу на підгрупи. Збільшується імовірність того, що студенти спілкувати-

муться між собою і з викладачем (ведучим). При такому варіанті дещо стримуватиметься активність студентів, що сидять поруч з викладачем, в той час, як сором'язливі студенти, які сидять напроти, активізуються. В цілому роль ведучого дещо нейтралізується.

Варіант Г. "Трикутник". Студенти бачать один одного і можуть легко спілкуватися між собою. Позиція викладача у даному випадку відповідає позиції "лідера". Таке розташування дозволяє зібрати велику кількість учасників дискусії, більше ніж "круглий стіл", і в той же час посилити керівну роль викладача.

Варіант Д. "Обличчя в обличчя". Учасники протистоять один одному у дискусії, відстоюючи протилежні погляди. Така структура мало допомагає комунікації, закликаючи сторони швидше до конфронтації ніж до обміну думками. Її дотримуються найчастіше при двосторонніх переговорах, коли керівники (ведучі) розміщуються в центрі кожної делегації.

Мистецтво вести дискусію допомагає у правильному визначенні кола питань. Викладач доповнює відповідь студента додатковими питаннями, які допомагають активізувати мислення всіх учасників дискусії.

Оскільки дискусія - це не тільки бесіда, але і багато в чому протистояння співрозмовників, то вона припускає свого роду словесний "пінг-понг", коли думки одних учасників не приймаються іншими і "відбиваються" в бік опонентів. Найчастіше спроби довести свою правоту виливаються в нехтування принципами тактовності, і спілкування виявляється на межі взаємних образ та переходу на полеміку. Така риса є найнебезпечнішою. Щоб уникнути подібних ситуацій, потрібно осягнення теоретичних основ ведення переговорів.

Дискусія - це, перш за все, вміле використання таких методів, як переконання, правильні емоції, компромісні рішення, селективний відбір інформації, вибудовування розумних відносин між прихильниками різних позицій.

Як комунікативний інструмент дискусія спрямована на просування ідей та особистих переконань. При цьому домінує зовсім не логіка, а емоції. У зв'язку з цим при проведенні обговорення з використанням такого інструменту необхідно надавати спілкуванню максимально конструктивний і спокійний характер.

Після проведення дискусій багато залишаються незадоволеними її результатами, оскільки їхні ідеї були відкинуті. Тому важливо вміти використовувати дискусію лише у випадках, коли вона дійсно виправдана. Іноді розумніше замінити її діалогом або поєднати їх для більшої продуктивності.

Етапи підготовки і проведення дискусії: формування проблеми, мети; збору інформації про предмет дискусії; формулювання запитань; оцінки аудиторії.

Слід обрати стратегію ведення дискусії з урахуванням індивідуальних особливостей дискутуючих. Традиційно виділяють сильних і слабких учасників. Сильний учасник - впевнений в собі, добре знає предмет

спору, має досвід полемічного спілкування, має авторитет. Слабкий учасник - недостатньо обізнаний у проблемі, нерішучий, недосвідчений у спілкуванні. За характером знань мовців поділяють на "лисиць" та "їжаків" (за байкою давньогрецького поета Архілоха: "Лисиця знає багато усяких речей, а їжак - одну, але велику"). Отже "лисиці" - широко обізнані мовці, але такі, що недостатньо глибоко розбираються в окремих питаннях, а "їжаки" - мовці, заглиблені в одну тему.

За манерою поведінки виділяють багато різних типів учасників дискусії: "агресор", "всезнайка", "марнослівний", "мовчун", "сором'язливий", "незацікавлений", "велика шишка", "адвокат диявола" тощо.

Ставлення ведучого до різних типів мовців має бути диференційованим. "Сильному" слід ставити складні запитання; до "їжака" звертатися за роз'ясненнями; "сором'язливим", "незацікавленим", "мовчунам" - давати можливість висловитися в першу чергу, ставити нескладні запитання, підтримувати в них впевненість у своїх силах; "агресору", який критикує всіх і все, одразу ставити запитання: "А що ви пропонуєте?"; "марнослівному" - тактовно нагадувати про регламент; з "великою шишкою" уникати прямої критики, застосовувати техніку "так, але"; "адвокату диявола", який спеціально ставить запитання, що ведуть у глухий кут, блокує дискусію, слід переадресовувати його ж запитання, акцентувати увагу на провокативності його заяв. Ведучий на початку дискусії оголошує тему, обґрунтовує її, виділяє предмет спору. Учасники дискусії мають чітко уявляти, що є пунктом розбіжностей. Сторони висувають аргументи і контраргументи щодо заявленої тези, ставлять запитання. Ведучий стимулює аудиторію висловлюватися, корегує, направляє дискусійний діалог, підкреслює спільність у висловлюваннях учасників.

Деякі правила ведення дискусії:

Потрібно чітко розмежовувати питання, які є предметом дискусії і які не слід обговорювати.

Не допускати перетворення дискусії у з'ясування особистих стосунків.

Можна переконувати, але не можна принижувати опонентів.

Зберігати спокій і врівноваженість у спорі.

Критикувати без роздратування і злості, але й не вибачатися за критику, тому що це не ознака ввічливості, а вияв невпевненості у своїй правоті.

Програвати і перемагати достойно. При поразці не сердитися, і не бути розгубленим. При перемозі залишатися спокійним і скромним. Давати можливість опонентам "зберегти обличчя".

Висновки та перспективи подальших розробок

1. Дискусію варто використовувати в тому випадку, коли студент накопичив певний медичний словниковий запас, володіє конкретним об'ємом умінь та знань

з дисципліни.

2. Основні функції дискусії: дискусія повинна висутупати як метод засвоєння знань, їх закріплення і вироблення вмінь та навичок; це метод розвитку психічних функцій, творчих здібностей і особистісних якостей студентів; це метод стимулювання і мотивації навчання; це метод формування самостійної життєвої позиції.

3. Величезне значення дискусії полягає: дискусія є важливим засобом активізації пізнавальної діяльності; вона значною мірою сприяє розвитку практичного мислення - дає можливість визначити власну позицію; формує навик відстоювання власної думки; поглиблює знання з обговорюваної теми; веде до зникнення в студентів страху висловити "неправильне припущення" (оскільки усі припущення, навіть найбезглуздіші,

мають право на існування і не мають негативної оцінки); встановлює довірливі відносини з викладачем, який постійно спонукає до нестандартного мислення, тощо.

Завдання навчальної дискусії: поглиблювати знання з теми, що розглядається; виявляти спірні, запутані питання; розвивати вміння її учасників аргументовано відстоювати свою думку; розвивати їх вміння уважно і зважено вислуховувати думку опонентів; формувати культуру обговорення спірних питань.

За допомогою дискусії можна навчити студентів логічно викладати свої думки, а саме головне дати їм можливість доказово відстоювати свій погляд, у відвертому спорі обґрунтовувати істинність своїх думок, що значно покращує засвоєння та розуміння навчального матеріалу.

Список літератури

- Максименко С. Д. Педагогіка вищої медичної освіти: підручник / С. Д. Максименко, М. М. Філоненко - К.: "Центр учбової літератури", 2014. - 288 с.
- Навчання дебатів: збірка матеріалів для керівників дебатних клубів та вчителів, які навчають дебатів і дискусій; автор-укладач: І. Сущенко. - К., 2003. - 32 с.
- Психологія і педагогіка. Особливості проведення навчальних дискусій: навч.-метод. посібник; за ред. О. І. Кадикало. - Львів: ЛІБС УБС НБУ, 2013. - 20 с.

Шкільняк Л.І.

ДИСКУССИЯ КАК МЕТОД ИНТЕРАКТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ В ВЫСШЕЙ МЕДИЦИНСКОЙ ШКОЛЕ

Резюме. В статье освещены особенности и преимущества использования такого метода обучения как дискуссия, этот метод имеет большую воспитательную и учебную ценность при проведении занятия в высшей медицинской школе.

Ключевые слова: педагогика, интерактивное обучение, высшая медицинская школа, дискуссия.

Shkilnyak L.I.

DISCUSSION AS A METHOD OF INTERACTIVE EDUCATION IN HIGH MEDICAL SCHOOL

Summary. The article describes the features and advantages of such method of teaching as a discussion that has great educational value during the classes in high medical school.

Key words: pedagogics, interactive education, high medical school, discussion.

Стаття надійшла до редакції 20.11.2014 р.

Шкільняк Людмила Іванівна - к.мед.н., доцент кафедри хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії Вінницький національного медичного університету імені М.І. Пирогова; moyasakura110@rambler.ru

© Лонський Л.Й.

УДК: 378.147:616.6

Лонський Л.Й.

Вінницький національний медичний університет імені М.І. Пирогова, кафедра хірургії №1 курс урології (вул. Пирогова, 56, м. Вінниця, Україна, 21018)

ПРО ВИКЛАДАННЯ УРОЛОГІЇ У ВИЩИХ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Резюме. У статті викладені недоліки та сучасні завдання у викладанні урології у вищих медичних закладах України та окреслені шляхи їх подолання.

Ключові слова: урологія, учбовий процес.

Процес оптимізації викладання урології у вищих медичних закладах постійно знаходиться в центрі уваги Міністерства охорони здоров'я, його центрального методичного кабінету з вищої медичної освіти та методичних рад медичних університетів нашої країни. За останні роки в викладанні медичних дисциплін внесені значні корективи. Це пов'язано з розвитком останніх відкриттів, успіхів теорії медичної техніки, не-

обхідністю вивчення, по праву сказати, нових дисциплін. Мета роботи - окреслити наявні сьогоденні проблеми у викладанні урології у вищих медичних закладах України та окреслити шляхи їх подолання.

На сьогоднішній день у більшості випускників медичних вузів є тенденція до оволодіння вузькою спеціальністю, при цьому існує тенденція до росту потреб у відповідних спеціалістах для забезпечення високого